

W czasie tegorocznej konferencji¹ dla jednostek samorządu terytorialnego jedna z sesji dotyczyła problematyki narkotyków i „dopalaczy” w krajach bałtyckich. Mimo że wobec Litwy, Łotwy oraz Estonii stosowane jest jedno określenie – kraje bałtyckie, to jednak państwa te różnią się od siebie pod względem wielu czynników, w tym również sytuacji w obszarze narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych.

PROBLEM NARKOTYKÓW ORAZ NOWYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH W KRAJACH BAŁTYCKICH

Artur Malczewski

Centrum Informacji o Narkotykach i Narkomanii
Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii

Używanie narkotyków na Łotwie

Prelegentka z Łotwy² przedstawiła najnowsze dane dotyczące sytuacji w tym kraju. Według ostatnich badań skala używania narkotyków w 2015 roku wśród osób w wieku 15-64 lata wyniosła na Łotwie 23% i był to wskaźnik niższy o 5 punktów procentowych w porównaniu z rokiem 2007 (28%). Wskaźnik aktualnego używania narkotyków (w ciągu ostatniego roku) to 4,6%. Wśród młodych dorosłych (15-34 lata) odsetki rozpowszechnienia używania narkotyków były niższe niż w całej populacji badanych osób i wyniosły 11% w 2015 roku i 16% w 2007 roku. Skala używania narkotyków jest o wiele wyższa w wybranych grupach niż w całym społeczeństwie, dlatego też na Łotwie prowadzone są badania w określonych grupach, które mogą być adresatami konkretnych działań z zakresu redukcji popytu. Z badań przeprowadzonych w 2016 roku wśród osób uczestniczących w imprezach w klubach i dyskotekach wynika, że 60% respondentów z tej grupy używało narkotyków kiedykolwiek w życiu. Wśród badanych dominowały marihuana (57%), syntetyczne kannabinoidy „spice” (12%) i amfetamina 12%. W grupie młodzieży odnotowujemy niższe wskaźniki niż w populacji generalnej: 19% badanych w szkołach używało różnych nielegalnych substancji psychoaktywnych. Podobnie jak w przypadku badań wśród uczestników klubów i dyskotek najbardziej popularnymi substancjami była marihuana (17%) i syntetyczne kannabinoidy „spice” (9,5%), na trzecim miejscu znalazło się LSD (3,7%). Spice to nazwa „dopalaczy”, które były sprzedawane jako mieszanka ziołowa zawierająca syntetyczne kannabinoidy. Przedstawione wyniki pochodzą z badania ESPAD, prze-

prowadzonego wśród młodzieży szkolnej w wieku 15-16 lat w 2015 roku³. Sytuację na Łotwie można porównać do innych krajów bałtyckich, ponieważ w nich również zostały przeprowadzone badania ESPAD.

Rok wcześniej zostały przeprowadzone na Łotwie badania wśród osób osadzonych w więzieniach. Do używania narkotyków w tej grupie przyznało się 69% osób. Najbardziej popularną substancją była marihuana, którą używało 63% badanych, na kolejnych miejscach znalazły się amfetamina (46%) oraz leki uspokajające i przeciwbólowe (39%).

Problemy związane z używaniem narkotyków na Łotwie

Łotwa stosuje wiele wskaźników pozwalających na opisanie problemów związanych z używaniem narkotyków. Według ostatniego oszacowania z 2017 roku na Łotwie było około 13 305 problemowych użytkowników narkotyków (wskaźnik 10,3 osoby na 1000 mieszkańców). Wyższe wskaźniki w UE odnotowała tylko Portugalia ze wskaźnikiem 10,7 osób na 1000 mieszkańców. Na Łotwie przeprowadzono również szacowanie liczby osób używających narkotyków w zastrzykach. W 2017 roku odnotowano około 7700 iniekcyjnych użytkowników narkotyków i był to spadek w stosunku do 2011 roku (10 034). Analizując skalę problemów związanych z używaniem narkotyków, w 2017 roku odnotowano 18 zgonów z powodu narkotyków, czyli taką samą liczbę jak w 2016 roku, a liczba nowych osób zakażonych wirusem HIV wyniosła 62 (spadek z 88 przypadków w 2015 roku). Leczenie na Łotwie było spowodowane najczęściej używaniem heroiny (42%), na drugim miejscu

była marihuana (22%), a na trzecim amfetaminy (16%). W 2017 roku odnotowano rekordową liczbę interwencji medycznych z powodu użycia narkotyków. W tym roku doszło do około 4000 interwencji, w przypadku 2780 osób zatrucia były spowodowane opiatami.

Rynek narkotykowy na Łotwie

W 2016 roku wykryto niewielkie laboratorium produkujące metamfetaminę na Łotwie. Metamfetamina jest substancją, która obok amfetaminy jest najbardziej popularnym stymulantem na Łotwie. W 2016 roku zabezpieczono 16,7 kg metamfetaminy i 1,7 kg amfetaminy. Najwięcej zabezpieczono jednak kokainy, bo aż 33,7 kg. Największe konfiskaty odnotowano w przypadku marihuany 44,4 kg. Liczba wykrytych miejsc, gdzie uprawiane były konopie indyjskie, bardzo wzrosła w latach 2011–2016, ale liczba roślin zniszczonych w ostatnich latach znacznie się zmniejszyła, biorąc pod uwagę niewielki rozmiar tych miejsc. Dane z organów ścigania wskazują na szereg nielegalnych szlaków przemytu narkotyków. Syntetyczne środki stymulujące (amfetamina, metamfetamina, MDMA/ecstasy) są dostarczane na Łotwę z Litwy, Holandii, Belgii i Niemiec, do konsumpcji krajowej i do dalszej dystrybucji do sąsiednich krajów skandynawskich. Marihuana jest importowana z Holandii, Wielkiej Brytanii i Niemiec, a haszysz, pochodzący z Afryki Północnej, trafia na Łotwę z innych krajów UE, zwykle w drodze do Rosji. Kokaina, pochodząca z Ameryki Południowej, dociera na Łotwę z innych krajów europejskich drogą lądową, lotniczą lub pocztową. Heroina przybywa na Łotwę głównie drogą lądową z Rosji i Białorusi, nowe substancje psychoaktywne z Azji. Ogólnie można powiedzieć, że nielegalne narkotyki są przemywane przez łotewską granicę drogą lądową, różnymi rodzajami pojazdów, koleją, a także drogą powietrzną i przez porty morskie. Istnieją dowody na to, że nielegalne substancje są coraz częściej przesyłane pocztą lub w ramach dostaw kurierskich.

Nowe substancje psychoaktywne na Łotwie

Analizując sytuację na Łotwie, warto odnieść się do problemu nowych substancji psychoaktywnych, ponieważ Łotwa była w grupie kilku krajów z mocną

rozbudowaną siecią sprzedaży tego typu substancji. W przeciwieństwie do innych krajów bałtyckich na Łotwie powstało wiele sklepów sprzedających tego typu substancje. Kraj ten rozpoczął walkę z „dopalaczami” od wprowadzenia rozwiązań z zakresu prawa generycznego w 2013 roku (17 grup substancji) i wprowadzenia czasowej kontroli nowych substancji pojawiających się na rynku. Podobnie jak w Polsce, zastosowano też prawo administracyjne. Na podstawie decyzji łotewskiego Focal Pointa NSP obejmowane były czasową kontrolą nawet w ciągu kilku dni. Za złamanie czasowego zakazu groziły kary finansowe. Sprzedawcy ignorowali czasowy zakaz sprzedaży NSP, i podobnie jak w Polsce, nie płacili nakładanych na nich kar. W związku z rozwojem rynku NSP i wzrostem zgonów z powodu NSP w kwietniu 2014 roku wprowadzono nowe przepisy, nakładając odpowiedzialność karną za naruszenie tymczasowego zakazu sprzedaży nowych substancji psychoaktywnych, co pozwoliło na zamknięcie sklepów i zmniejszenie problemów zdrowotnych. W 2014 roku odnotowano rekordową liczbę zabezpieczonych nowych substancji psychoaktywnych – 1379, która w następnych latach się zmniejszyła (tabela 1).

Używanie narkotyków w Estonii

Wyniki badania w populacji generalnej w Estonii odnotowują używanie narkotyków na poziomie 13,6% w ciągu ostatniego roku wśród osób w wieku 15-34 lata (dane z 2008 roku). Najbardziej popularną substancją według tych badań jest marihuana (13,6% używających) (ostatni rok populacja 15-34 lata). Nie jest zatem zaskakujące, że najbardziej rozpowszechnioną substancją wśród młodzieży jest również marihuana, której wskaźnik z badań ESPAD 2015 był wyższy od średniej badania ESPAD 2015. 25% badanych uczniów w Estonii deklarowało używanie marihuany (średnia ESPAD dla wszystkich krajów biorących udział w projekcie wyniosła 16%), a na drugim miejscu były

Tabela 1. Liczba zabezpieczeń NSP w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania.

Rok	Estonia	Litwa	Łotwa
2014	134	132	1379
2015	194	252	643
2016	688	439	467
2017	218	426	371

środki wziewne z odsetkiem 13% (średnia badania 7%). Wyniki badania ESPAD wskazują na najwyższe obok Polski wskaźniki używania nowych substancji psychoaktywnych w Europie przez estońską młodzież.

Problemy związane z używaniem narkotyków w Estonii

Estonia ma najwyższy wskaźnik zgonów z powodu narkotyków w Europie, w szczególności z powodu używania fentanyli. W 2016 roku odnotowano 114 zgonów, co daje wskaźnik 9,06 przypadków na 100 tys. mieszkańców. W 2015 roku liczba zgonów wyniosła 88, ale w 2014 była większa – 98 osób. Rekordowym rokiem był 2012 z 170 zgonami. W przypadku zakażeń HIV z powodu iniekcyjnego przyjmowania narkotyków w Estonii odnotowywany jest trend spadkowy. W 2016 roku zarejestrowano 30 nowych zakażeń, a w 2014 roku 67. W rekordowym roku 2010 było 118 zakażeń. Dla 2016 roku wskaźnik zakażeń wynosi 30 przypadków na milion mieszkańców. Popularność opioidów ma swoje odbicie w danych dotyczących zgłaszalności do leczenia: 93% osób podejmujących leczenie z powodu narkotyków zgłasza używanie opioidów jako najbardziej problemową substancję, na drugim miejscu są amfetaminy (4%). Estonia nie posiada informacji na temat szacunkowej liczby iniekcyjnych użytkowników narkotyków, jednak dane dotyczące osób podejmujących leczenie pokazują, że jest to grupa dominująca wśród osób często sięgających po narkotyki. 69% osób podejmujących leczenie z powodu opioidów przyjmowało je w iniekcjach. O skali używania iniekcyjnego w Estonii, jak również zasięgu działań z zakresu redukcji szkód, świadczy liczba rozdane go sprzętu do iniekcji. W ramach programów wymiany igieł i strzykawek w 2016 roku rozdano ponad 2 mln strzykawek.

Tabela 2. Przypadki zdiagnozowanego zakażenia HIV związane z przyjmowaniem narkotyków drogą iniekcji (ECDC) w 2016 roku.

Kraj	Liczba przypadków na milion osób – wskaźnik	Liczba przypadków
Estonia	22,8	30
Łotwa	31,5	62
Litwa	28,7	83

Źródło: Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (2018).

Estoński rynek narkotykowy

Estonia jest głównie uważana za kraj tranzytowy dla przemytu nielegalnych substancji do krajów skandynawskich i Rosji. W Estonii produkuje się amfetaminę i gamma-hydroksymaślan (GHB), a także uprawia się konopie, choć w bardzo małych ilościach. Zorganizowane grupy przestępcze nadal odgrywają istotną rolę, w ostatnich latach znacznie wzrosła sprzedaż nielegalnych narkotyków za pośrednictwem internetu, w szczególności sieci darknet. Narkotyki i inne substancje psychoaktywne są przemywane do kraju za pośrednictwem poczty; fentanyl i nowe analogi fentanylu są coraz częściej dostarczane za pomocą poczty oraz przesyłek kurierskich. Fentanyl, który jest sprawcą wielu zatruć w Estonii, jest przemywany z Rosji i Chin, a nowe analogi fentanylu docierają do Estonii z Chin. Marihuana trafia do Estonii z Holandii, a syntetyczne narkotyki (amfetamina oraz metamfetamina) przemywane są z Holandii, Litwy i Polski. Na rynku narkotykowym w Estonii dominują marihuana, GHB, metamfetamina oraz fentanyle. W 2016 roku największe ilości zabezpieczonych narkotyków dotyczyły haszyszu 548 kg (w 2015 było to aż 812 kg). Jednym z priorytetów estońskiej policji jest walka z rynkiem fentanyli. W efekcie prowadzonych działań przeciwko dilerom i hurtownikom tego narkotyku w 2016 roku zabezpieczono 700 g fentanylu oraz nowych analogów fentanylu.

Nowe substancje psychoaktywne w Estonii

Nowym zjawiskiem w Estonii jest pojawienie się na rynku narkotykowym nowych fentanyli: 41% zabezpieczonych przez policję fentanyli to były właśnie nowe fentanyle, takie jak: acrylfentanyl (130 g), furanylfentanyl (81,6g) and carfentanyl (71,7 g) ocfentanyl (1,01 g), para-fluorofentanyl (0,91 g) i para-flouroisobutyrylfentanyl (0,12 g). Są one znacznie bardziej niebezpieczne niż opiaty. Do próby oceny skali zjawiska nowych substancji psychoaktywnych wykorzystywane są dane z badań populacyjnych lub wybranych grup. Do używania kiedykolwiek w życiu nowych substancji psychoaktywnych przyznało się 10% badanych uczniów w wieku 15-16 lat (badanie ESPAD z 2015 roku). Jest to najwyższy wskaźnik wśród krajów biorących udział w badaniach ESPAD. Polska również odnotowała rozpowszechnienie używania na poziomie 10%, wszystkie inne kraje

miały niższe wskaźniki. Warto jednak zauważyć, że dane z innych źródeł nie potwierdzają wysokiego poziomu używania nowych substancji psychoaktywnych w Estonii. Jedynym wyjątkiem są nowe fentanyle, które są jednak używane przede wszystkim przez osoby zażywające narkotyki w iniekcjach, które są uzależnione od opioidów. Badanie EuroBarometr, zleczone przez Komisję Europejską, a wykonane na reprezentatywnej grupie osób w wieku 15-24 lata, pokazuje, że nowe substancje psychoaktywne są używane w Estonii na poziomie średniej europejskiej. W 2011 roku wskaźnik ten wyniósł 6%, podczas gdy średnia to 8%. Łotwa, co potwierdzają inne dane, miała wysokie wskaźniki używania NSP i odnotowała wskaźnik na poziomie 9% w obu pomiarach (w 2011 i w 2014 roku). W 2011 roku była na drugim miejscu w UE razem z Polską.

Używanie narkotyków i związane z tym problemy na Litwie

Ostatnie reprezentatywne badania w populacji generalnej na Litwie zostały przeprowadzone w 2016 roku. Kiedykolwiek w życiu narkotyków używało 11,5% badanych w wieku 15-64 lata, co jest wskaźnikiem o połowę mniejszym w stosunku do Łotwy (23%). Do używania narkotyków w ciągu ostatniego roku przyznało się 3,1% badanych, a ostatniego miesiąca 1,3%. Najbardziej popularną substancją wśród badanych była marihuana 10,8% (wiek respondentów 15-64 lata), w grupie osób 15-34 lata odsetek ten wyniósł 6%. Badania przeprowadzone wśród młodzieży szkolnej w ramach projektu ESPAD w 2015 roku wskazały, że 18% 15-16-latków z Litwy używało marihuany kiedykolwiek w życiu (średnia ESPAD 16%). Na drugim miejscu były substancje wziewne z odsetkiem 8% (średnia ESPAD 7%). Wyniki dla Litwy są zatem trochę wyższe niż średnia ze wszystkich badanych krajów i plasują się pomiędzy wynikami innych krajów bałtyckich,

ponieważ używanie marihuany zadeklarowało 17% badanych na Łotwie i aż 25% w Estonii.

Przyjrzyjmy się osobom, które podejmują leczenie z powodu narkotyków, czyli takim, które często sięgały po nielegalne substancje psychoaktywne. Analizując dane dotyczące zgłaszalności dla leczenia z powodu narkotyków z placówek leczniczych na Litwie, widać, że najczęściej osoby podejmują leczenie z powodu opioidów (tabela 3). Ostatnie dostępne dane dotyczą roku 2016. Wskaźnik osób leczonych z powodu opioidów wynosił 86% i był niższy niż w Estonii, ale wyższy niż na Łotwie. Wśród osób podejmujących leczenie z powodu uzależnienia od opioidów 85% przyjmowało je w drodze iniekcji. Na drugim miejscu znalazła się marihuana, ze wskaźnikiem 7%. Odsetki są o wiele niższe niż w przypadku opioidów, ale i tak wyższe niż w Estonii, gdzie odnotowano tylko 1% osób leczących się z powodu marihuany. W przypadku tego narkotyku najczęściej leczenie podejmowały osoby na Łotwie, była to co piąta osoba zgłaszająca się do leczenia (22%). Z niepokojących zjawisk warto odnotować rosnącą liczbę zgonów z powodu zażywania narkotyków na Litwie: w 2014 roku było to 87 osób, a w 2015 roku 115. Ostatnie dane z 2016 roku to niewielki spadek do 109 przypadków. Wskaźnik zgonów jest niższy niż w Estonii, gdzie wyniósł 132 przypadki na milion osób. Na Łotwie wskaźnik ten wyniósł 14 osób na milion mieszkańców.

W ramach monitorowania problemu narkotykowego zbierane są na Litwie również dane dotyczące przedawkowań związanych z narkotykami, które nie spowodowały zgonu. W 2016 roku odnotowano 520 przypadków przedawkowań, co oznacza spadek w porównaniu do roku 2015. W przypadku zakażeń wirusem HIV z powodu używania narkotyków w iniekcjach od 2014 roku co roku wzrasta liczba nowych zakażeń – z 38 w 2014 roku do 44 w 2015 roku, a według ostatnich danych aż do 83 w 2016 roku. Mimo niepokojącej tendencji nadal najwyższe wskaźniki wśród krajów bałtyckich ma Łotwa (31,5 przypadków na milion mieszkańców). Jak już wspomniano, opioidy są główną substancją, z powodu której osoby podejmują

Tabela 3. Odsetek osób podejmujących leczenie z powodu narkotyków według substancji w 2016 roku – dane TDI.

Kraj	Marihuana	Amfetaminy	Kokaina	Heroina	Opioidy	Stymulanty	Inne
Estonia	1	4	0	-	93	-	1
Łotwa	22	16	1	42	-	-	20
Litwa	7	-	1	-	86	3	3

Źródło: Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (2018).

leczenie na Litwie. Jest to przede wszystkim heroina. Szacowanie liczby problemowych użytkowników opioidów wskazuje na około 7500, z tego 1231 jest w leczeniu substytucyjnym, co oznacza, że około 16% osób uzależnionych od opioidów korzysta z tego typu leczenia. Jest to podobny odsetek użytkowników opioidów objętych leczeniem substytucyjnym jak w Polsce.

Rynek narkotykowy na Litwie

Na Litwie w 2016 roku odnotowano największą liczbę zabezpieczeń narkotyków w ciągu ostatnich 10 lat, bo aż 1425, z tego konfiskaty marihuany dotyczyły 654 przypadków, w o wiele mniejszym stopniu konfiskowano haszysz (54 zabezpieczenia). Ale ilość zabezpieczonego haszyszu stanowiła największy wskaźnik – 550 kg, podczas gdy marihuany zabezpieczono o wiele mniej, bo 67,6 kg. W 2016 roku odnotowano rekordowe zabezpieczenia heroiny, bo aż 27,8 kg, w 2015 roku było to 1,8 kg. Takie ilości zabezpieczonej heroiny były efektem powołania specjalnej grupy policyjne w Wilnie, która miała za zadanie zwalczanie handlu heroiną.

Litwa, podobnie jak Estonia i Łotwa, jest krajem tranzytowym handlu nielegalnymi substancjami między krajami Europy Zachodniej, Europy Wschodniej i Skandynawii, głównie drogą lądową. Metamfetamina jest najpowszechniejszą nielegalną substancją produkowaną na Litwie. Jest ona przeznaczona na rynek krajowy i do przemytu do innych krajów. Jednak dane z lecznictwa wskazują, że w przypadku stymulantów osoby na Litwie podejmują leczenie głównie z powodu amfetaminy. Metamfetamina

jest dostarczana do krajów skandynawskich, Białorusi, Rosji i Wielkiej Brytanii drogą lądową lub promem. W 2016 roku wykryto trzy laboratoria do produkcji metamfetaminy na Litwie. Małe ilości konopi indyjskich uprawiane są na Litwie, głównie w sztucznych warunkach. Jednak według danych za 2016 roku nie wykryto nielegalnych upraw marihuany na Litwie. Marihuana przemykana jest na Litwę z Holandii lub Hiszpanii, głównie w tranzycie. Niektóre syntetyczne środki stymulujące, w szczególności tabletki MDMA/ecstasy, w ostatnich latach były dostarczane z Holandii, Belgii i Polski. W przypadku Polski był to najprawdopodobniej tranzyt, ponieważ nasz kraj nie jest producentem MDMA. Nowe substancje psychoaktywne (NSP) docierają na Litwę, podobnie jak do innych krajów bałtyckich, z Chin i Holandii, głównie pocztą kurierską w bardzo niewielkich ilościach. Nie ma otwartej sprzedaży tych substancji na Litwie, tak jak to było do 2014 roku na Łotwie.

Heroina jest przemykana na Litwę z krajów Azji Środkowej przez Rosję i Białoruś, często w celu dalszego tranzytu do krajów Europy Zachodniej. Kłajpeda, która jest portem morskim, pozostaje jednym z głównych punktów przemytu kokainy, chociaż coraz częściej wykorzystywane są inne sposoby przemytu substancji, np. drogi lądowe, poczta lub droga powietrzna. Większość kokainy skonfiskowanej na Litwie pochodzi z Wielkiej Brytanii, Holandii lub Niemiec i jest przeznaczona dla Rosji lub innych krajów europejskich. Warto odnotować, że usługi kurierskie pocztowe i kurierskie są coraz częściej wykorzystywane do transportu niewielkich ilości nielegalnych narkotyków, takich jak MDMA czy amfetamina. Podobne tendencje odnotowane zostały w innych krajach bałtyckich,

Tabela 4. Liczba i ilość zabezpieczonych narkotyków w 2016 roku.

Kraj	Heroina		Kokaina		Amfetaminy		MDMA		Haszysz		Marihuana		Konopie indyjskie (rośliny)	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
	kg	liczba	kg	liczba	kg	liczba	tabletki (kg)	liczba	kg	liczba	kg	liczba	rośliny (kg)	liczba
Estonia	<0,01	2	3	111	33	403	36 887 (13)	449	548	22	46	575	bd (79)	28
Łotwa	0,2	103	34	93	18	741	2 232 (0,5)	180	3	96	44	872	bd (50)	22
Litwa	28	296	3	67	10	253	bd (8)	101	551	54	68	654	bd (bd)	0

Legenda:

1 – skonfiskowana ilość

2 – liczba konfiskat

Źródło: Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (2018).

gdzie rośnie rola przesyłek kurierskich oraz pocztowych w przemyśle narkotyków oraz nowych substancji psychoaktywnych. Jednym z wyzwań w kontroli podaży substancji psychoaktywnych na Litwie jest pojawienie się coraz większych transportów GBL. Po wprowadzeniu mechanizmów kontrolnych wobec GBL w Polsce i na Łotwie odnotowano wzrost transportów tej substancji na Litwę. Jest ona prekursorem GHB, ale może być również używana do odurzania się.

Rozwiązania prawne oraz sytuacja dotycząca NSP na Litwie

W czasie lipcowej międzynarodowej konferencji prelegentka z Litwy⁴ przedstawiła działania prawne dotyczące nowych substancji psychoaktywnych. Litwa wprowadziła rozwiązania z zakresu prawa generycznego w 2010 roku jako nowy element do istniejącego wcześniej systemu prawnego opartego na delegalizacji poszczególnych substancji na drodze prawa indywidualnego. W ramach legislacji jest 9 grup generycznych. Podobne rozwiązania prawne w sierpniu 2018 roku wprowadziła Polska, uzupełniając istniejące prawo indywidualne o cztery grupy generyczne nowych substancji psychoaktywnych. Ponadto powołana została na Litwie międzyministerialna grupa robocza zajmująca się oceną ryzyka nowych substancji psychoaktywnych, która spotyka się 2-3 razy w roku. Z doświadczeń litewskich wynika, że blisko połowa substancji psychoaktywnych jest kontrolowana na podstawie prawa generycznego. W 2016 roku ocenie zespołu poddano 86 substancji, a kontrolą dodatkowo objęto 48 na mocy prawa generycznego. W 2017 roku kontrolą objęto 25 substancji psychoaktywnych, a 22 były nielegalne na mocy prawa generycznego. W 2017 roku na Litwie dokonano 441 zabezpieczeń nowych substancji psychoaktywnych. Było to niewiele więcej niż w roku 2016 (433), ale kilkakrotnie więcej niż w roku 2015 (62 przypadki). Warto zwrócić uwagę na wzrost liczby zabezpieczeń carfentanylu z 44 w 2015 roku do 124 w 2017 roku. Litwa jest krajem z niewielkimi wskaźnikami używania nowych substancji psychoaktywnych, jednak dane z badań ESPAD pokazują na wskaźnik zbliżony do poziomu europejskiego. 5% badanej młodzieży zadeklarowało używanie nowych substancji psychoaktywnych, gdy w przypadku średniej europejskiej wskaźnik ten wyniósł 4%. Badanie EuroBarometr zlecone do realizacji przez Komisję Europejską na reprezentatywnych grupach osób w wieku 15-24 lata w UE

pokazuje, że nowe substancje psychoaktywne nie są tak bardzo rozpowszechnione na Litwie. W obydwu pomiarach wskaźniki dla Litwy nie przekraczały średniej europejskiej. W obydwu pomiarach odsetek użytkowników nowych substancji psychoaktywnych na Litwie wyniósł 5%, gdy średnia dla UE w 2011 roku to 8%, a w 2014 roku – 5%. Analizę sytuacji dotyczącej nowych substancji psychoaktywnych uzupełniają informacje dotyczące zabezpieczeń. Dane z Systemu Wczesnego Ostrzegania pokazują, że na Litwie w 2017 roku odnotowano najwięcej konfiskat nowych substancji psychoaktywnych wśród krajów bałtyckich – 426, jest to dwa razy więcej niż w Estonii. Warto jednak zwrócić uwagę, że w 2016 roku w Estonii zabezpieczeń było ponad 600, a na Litwie nigdy nie osiągnięto tak wysokich wskaźników zabezpieczeń NSP jak w innych krajach bałtyckich.

Przypisy

- ¹ II Międzynarodowa Konferencja Przeciwdziałanie Narkomanii na Poziomie Lokalnym, Warszawa, 16-17 lipca 2018 r., organizatorzy: Res Humanae i Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.
- ² Agnese Zile-Visberga, „Narkotyki oraz nowe substancje psychoaktywne na Łotwie”, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Łotwa, wystąpienie podczas ww. konferencji.
- ³ ESPAD Group (2016), ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- ⁴ Rasa Povilanskienė, Rima Mačiūnienė, Nowe substancje psychoaktywne. Prawodawstwo i ocena ryzyka na Litwie, Departament Kontroli Tytoniu, Narkotyków oraz Alkoholu. Litwa – prezentacja na II Międzynarodowej Konferencji Przeciwdziałanie Narkomanii na Poziomie Lokalnym, Warszawa, 16-17 lipca 2018 roku.

Bibliografia

- Zile-Visberga A., „Narkotyki oraz nowe substancje psychoaktywne na Łotwie”, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Łotwa – prezentacja na II Międzynarodowej Konferencji Przeciwdziałanie Narkomanii na Poziomie Lokalnym, Warszawa, 16-17 lipca 2018 rok.
- Biuletyn Statystyczny EMCDDA 2018
- Drug market and crime workbook Estonia (2017) EMCDDA
- Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (2018), Europejski raport narkotykowy 2018: Tendencje i osiągnięcia, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.
- EMCDDA (2018) Country Drug Report 2018 – Estonia.
- EMCDDA (2018) Country Drug Report 2018 – Latvia.
- EMCDDA (2018) Country Drug Report 2018 – Lithuania.
- ESPAD Group (2016), ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Harms and harm reduction workbook, Lithuania (2017) EMCDDA.
- Povilanskienė R., Rima Mačiūnienė R., „Nowe substancje psychoaktywne. Prawodawstwo i ocena ryzyka na Litwie”, Departament Kontroli Tytoniu, Narkotyków oraz Alkoholu. Litwa - prezentacja na II Międzynarodowej Konferencji Przeciwdziałanie Narkomanii na Poziomie Lokalnym, Warszawa, 16-17 lipca 2018 roku.